

MŁODSZY PARTNER CHIN

POLITYKA ROSJI WOBEC PROBLEMU KOREAŃSKIEGO

Witold Rodkiewicz

NUMER 72
WARSZAWA
GRUDZIEŃ 2018

MŁODSZY PARTNER CHIN

POLITYKA ROSJI WOBEC PROBLEMU KOREAŃSKIEGO

Witold Rodkiewicz

OSW |

CENTRE FOR EASTERN STUDIES
OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH im. **Marka Karpia**

© Copyright by Ośrodek Studiów Wschodnich
im. Marka Karpia / Centre for Eastern Studies

Redakcja merytoryczna

Adam Eberhardt, Marek Menkiszak, Wojciech Stanisławski

Redakcja

Katarzyna Kazimierska, Anna Łabuszewska

Współpraca

Halina Kowalczyk

Opracowanie graficzne

PARA-BUCH

DTP

GroupMedia

Zdjęcie na okładce

Mitrofanov Alexander/Shutterstock.com

Wykresy

Wojciech Mańkowski

WYDAWCA

Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia

Centre for Eastern Studies

ul. Koszykowa 6a, Warszawa

Tel.: + 48 /22/ 525 80 00

Fax: + 48 /22/ 525 80 40

osw.waw.pl

ISBN 978-83-65827-31-9

Spis treści

TEZY /5

I. AMBICJE I ZAMIARY ROSJI W KOREI /7

II. NUKLEARNA KRLD I GEOPOLITYCZNE ZYSKI ROSJI /9

III. ROSYJSKA „POLITYKA DWÓCH KOREI” /13

IV. KRYZYS KOREAŃSKI I JEGO KONSEKWENCJE DLA STOSUNKÓW ROSYJSKO-CHIŃSKICH /22

V. SZCZYT W SINGAPURZE Z PERSPEKTYWY ROSYJSKIEJ I CO DALEJ? /26

TEZY

- Polityka Rosji wobec problemu koreańskiego, który w latach 2017–2018 przybrał rozmiary ostrego kryzysu międzynarodowego, jest podporządkowana jej geopolitycznym celom w regionie oraz w skali globalnej. Jej długofalowym celem jest uniemożliwienie zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego pod egidą Stanów Zjednoczonych oraz osłabienie pozycji USA w regionie. Celem doraźnym jest niedopuszczenie do wybuchu konfliktu zbrojnego na Półwyspie i załamania się państwa północnokoreańskiego.
- Poparcie Rosji dla idei zjednoczenia obu państw koreańskich jest czysto deklaratywne, w praktyce Kreml dąży do utrzymania politycznego *status quo* na Półwyspie. Rosji zależy na maksymalizacji wpływów poprzez rozwijanie relacji gospodarczych i podtrzymywanie kontaktów politycznych z oboma państwami koreańskimi.
- Denuklearyzacja Korei Północnej nie jest priorytetem dla Moskwy, która traktuje problem nuklearnego programu Pjongjangu w sposób instrumentalny, jako okoliczność, która stwarza wprawdzie pewne ryzyko, ale zarazem przynosi Rosji szereg korzyści. Oficjalnie Moskwa potępia nuklearne aspiracje Pjongjangu, jednak do jesieni 2017 roku skutecznie blokowała w Radzie Bezpieczeństwa ONZ zachodnie propozycje nałożenia na Koreańską Republikę Ludowo-Demokratyczną (KRLD) sankcji ekonomicznych.
- Dotychczasowy przebieg kryzysu pokazał, że Rosja nie ma wystarczających narzędzi, aby wpłynąć na bieg wydarzeń. W konsekwencji musiała zaakceptować rolę „młodszego partnera” Chin w kwestii koreańskiej. Najbardziej jaskrawym tego przejawem była zmiana – pod wpływem Pekinu – stanowiska Rosji w Radzie Bezpieczeństwa ONZ w sprawie uchwalenia sankcji wobec KRLD (sierpień–wrzesień 2017 roku).

- Kreml z zadowoleniem przyjął rezultaty czerwcowego spotkania prezydenta Stanów Zjednoczonych Donalda Trumpa z przywódcą Korei Północnej Kim Dzong Unem, gdy okazało się, że nie oznaczają one szybkiej denuklearyzacji KRLD, a jednocześnie oddalają ryzyko amerykańskiej akcji militarnej na Półwyspie. Moskwa podjęła w tej sytuacji starania, by ukryć fakt, że podczas najostrzejszej fazy kryzysu w roku 2017 jej rola okazała się drugorzędna w porównaniu z rolą Waszyngtonu, Pekinu i Seulu.

I. AMBICJE I ZAMIARY ROSJI W KOREI

Reakcje Rosji na kryzys¹ wywołany przez serię północnokoreańskich testów nuklearnych i raketowych oraz zaostrenie przez administrację Donalda Trumpa polityki wobec reżimu w Pjongjangu były determinowane przede wszystkim przez geopolityczne cele, jakie Moskwa stawia sobie na Półwyspie Koreańskim. Ważny był także szerszy kontekst stosunków Rosji zarówno ze Stanami Zjednoczonymi, jak i Chinami, a także jej interesy merkantylne na Półwyspie Koreańskim.

Fundamentalnym i długofalowym celem geopolitycznym Moskwy jest niedopuszczenie do realizacji w Korei „niemieckiego scenariusza” zjednoczenia, tj. wchłonięcia KRLD przez Koreę Południową i powstania zjednoczonego państwa koreańskiego sprzymierzonego ze Stanami Zjednoczonymi oraz goszczącego na swoim terytorium wojska amerykańskie. Rosja jest zainteresowana umocnieniem KRLD jako antyamerykańskiego państwa buforowego oraz zmianą ładu geopolitycznego w Azji Północno-Wschodniej. Zmiana ta miałaby się dokonać za sprawą stworzenia regionalnego systemu bezpieczeństwa, który redukowałby rolę Stanów Zjednoczonych w regionie. Jednocześnie Rosja dąży do maksymalizacji wpływów politycznych i korzyści gospodarczych na Półwyspie poprzez równoległe rozwijanie stosunków z oboma państwami koreańskimi.

Celem krótkofalowym Moskwy jest natomiast zapobiegnięcie zapadzi państwa północnokoreańskiego oraz wybuchowi konfliktu zbrojnego na Półwyspie. W tym celu Rosja proponuje podjęcie wielkich projektów infrastrukturalnych (transkoreański gazociąg i kolej, integracja sieci elektroenergetycznych), które dawa-

¹ W maju 2017 roku amerykański ekspert ds. Korei Stephen Noerper ocenił, że „napięcia osiągnęły najwyższy poziom od 1993–1994 roku”; *Peninsula Tensions Spike*, „Comparative Connections”, Vol. 19, No. 1, s. 33, <http://cc.csis.org/2017/05/peninsula-tensions-spike/>

łyby jej dodatkowe narzędzia wpływu politycznego, umożliwiając zarazem osiągnięcie zysków ekonomicznych.

Rosja traktuje również konflikt wokół Korei jako instrument, który można wykorzystać zarówno do wywierania nacisku na Stany Zjednoczone, jak i do zacieśnienia stosunków z Chinami. Perspektywa rosyjskiego współdziałania w rozwiązywaniu kryzysu na Półwyspie Koreańskim ma być jednym z czynników skłaniających Waszyngton do podtrzymywania stosunków z Moskwą i zapobiegania ewentualnym próbom izolowania Rosji przez USA². Ma także motywować Waszyngton do uwzględnienia rosyjskiego stanowiska w konflikcie rosyjsko-ukraińskim. Z drugiej strony Rosja, współdziałając lojalnie z Chinami w kwestii koreańskiej, demonstruje Pekinowi swoją wartość jako strategiczny partner i działa tym samym na rzecz zacieśnienia stosunków z Chinami. Jest to dla niej szczególnie cenne w kontekście zaostrzającego się konfliktu z USA. Można odnieść wrażenie, że Kreml dąży do zamaskowania spadku znaczenia Rosji w rozgrywce wokół Korei, który można było zauważyć podczas ostatniego kryzysu. Służąc temu mają uporczywe próby zaaranżowania spotkania Władimira Putina z północnokoreańskim przywódcą lub wręcz trójstronnego „miniszczytu” rosyjskiego prezydenta z przywódcami obu państw koreańskich. Moskwa stale wzywa też do stworzenia multilateralnej ścieżki uregulowania konfliktu, co dawałoby jej możliwość bezpośredniego wpływu na przebieg i treść negocjacji.

² Np. na konferencji prasowej po spotkaniu z amerykańskim prezydentem w Helsinkach (16 lipca 2018) Putin wykorzystał swoją ofertę współdziałania w kwestii denuklearyzacji KRLD jako jeden z argumentów przeciwko polityce izolacji Rosji. Zasugerował, że jest to jeden z obszarów, w którym interesy Rosji i Stanów Zjednoczonych są zbieżne.

II. NUKLEARNA KRLD I GEOPOLITYCZNE ZYSKI ROSJI

Reakcje na kryzys na Półwyspie Koreańskim w latach 2017–2018 pokazały, że denuklearyzacja Korei Północnej nie stanowi głównego celu Moskwy. Problem nuklearnego programu Pjongjangu jest traktowany przez Kreml w sposób instrumentalny, jako okoliczność, która choć stwarza pewne ryzyko, to jednak przynosi Rosji szereg korzyści. Polityka Rosji wobec nuklearnych ambicji KRLD jest podporządkowana jej regionalnym i globalnym celom geopolitycznym, a także interesom gospodarczym.

Posiadanie przez KRLD broni nuklearnej nie jest postrzegane w Rosji jako bezpośrednie zagrożenie³. Rosyjscy eksperci podkreślają, że północnokoreański arsenał raketowo-nuklearny nie jest skierowany przeciwko Moskwie, a pewne ryzyko związane jest jedynie z możliwością awarii nad terytorium Rosji nieprawidłowo funkcjonującej północnokoreańskiej rakiety. Znamienne, że po uzyskaniu przez KRLD broni jądrowej rosyjskie propozycje – przy deklarowanym poparciu dla pełnej denuklearyzacji – zmierzają *de facto* w kierunku „zalegalizowania” północnokoreańskiego statusu atomowego. Do tego bowiem doprowadziłoby przyjęcie przez Waszyngton rosyjskiego postulatu rezygnacji z sankcji (lub przynajmniej ich osłabienia) i powrotu do negocjacji w ramach wielostronnego mechanizmu tzw. Grupy Sześciu, powołanej w 2003 roku, ale niespotykającej się od 2009 roku⁴. Wśród rosyj-

³ „W zasadzie Moskwa nie rozpatruje aktywności KRLD w sferze raketowo-nuklearnej w kategoriach bezpośredniego wojskowo-politycznego zagrożenia dla bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej” – piszą autorzy raportu opublikowanego w tym roku przez renomowany moskiewski Instytut Światowej Gospodarki i Stosunków Międzynarodowych (IMEMO) Rosyjskiej Akademii Nauk. В. Михеев, А. Федоровский (red.), *Кризис и новая повестка дня для Корейского полуострова и региональных держав*, IMEMO RAN, Moskwa 2018, s. 56. Zob. także wypowiedź wiceministra spraw zagranicznych Siergieja Riabkowa w reakcji na północnokoreańskie próby nuklearne we wrześniu 2017 roku, *Говорить о возникновении ядерной угрозы России со стороны КНДР нельзя*, TASS, 4.09.2017.

⁴ Należą do niej: KRLD, Korea Południowa, Stany Zjednoczone, ChRL, Rosja i Japonia.

skich ekspertów panuje opinia, że pełna denuklearyzacja KRLD jest celem utopijnym, ponieważ żaden reżim autorytarny nie zrezygnuje dobrowolnie z gwarancji bezpieczeństwa, jakie daje posiadanie broni jądrowej.

Rosja usiłuje zarazem wykorzystać kwestię nuklearną do realizacji swoich geopolitycznych interesów w regionie. Według rosyjskiej dyplomacji jednym z koniecznych warunków denuklearyzacji KRLD jest stworzenie w Azji Północno-Wschodniej regionalnego systemu bezpieczeństwa. Jeszcze w 2007 roku Rosja zainicjowała dyskusję nad takim systemem w ramach Grupy Sześciu i objęła przewodnictwo grupy roboczej, która powinna wypracować jego mechanizmy i zasady. Moskwa postuluje, aby system ten opierał się na zasadach „niepodzielności bezpieczeństwa” oraz „pozablockowości”, co w przekładzie na język konkretnych oznacza rozwiązanie lub osłabienie amerykańskich sojuszy militarnych w regionie i rosyjskie prawo weta w kwestiach bezpieczeństwa regionalnego.

Instrumentalne podejście Moskwy do problemu nuklearnych aspiracji KRLD przekłada się na dwoistość rosyjskiej polityki. Z jednej strony Kreml potępia północnokoreański program nuklearny i wyjście KRLD z Traktatu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej oraz deklaruje, że jego celem jest pełna i weryfikowalna denuklearyzacja Półwyspu Koreańskiego. Z drugiej strony dyplomacja rosyjska oraz rosyjscy eksperci, poczynawszy od lat 90., konsekwentnie bagatelizowali północnokoreański program nuklearny i rakietowy⁵. Zarzucali także Waszyngtonowi, że wyolbrzymia on stwarzane przez ten program zagrożenie, aby uzasadnić rozbudowę swojej obecności wojskowej w Azji Północno-Wschodniej i zwiększyć nacisk na reżim północnokoreański. W Moskwie panowało przekonanie, że Stany Zjednoczone posługują się ha-

⁵ Sceptycyzm w ocenie dokonań północnokoreańskich widać także w ostatnich analizach rosyjskich ekspertów, zob. С. Лузянин, Чжао Хуашэн (red.), *Российско-китайский диалог: модель 2018*, РСМД, 2018, s. 27; *Кризис и новая повестка...*, op. cit., s. 32.

słsem obrony reżimu nierozprzestrzeniania jako zasłoną dymną dla zamaskowania prawdziwego celu swojej polityki. Celem tym miałyby być „ustanowienie kontroli nad całym Półwyspem Koreańskim (...), a za sprawą tego radykalna zmiana wojskowo-strategicznego układu sił w Azji Północno-Wschodniej”⁶. Rosja wskazywała przy tym, że dążenie KRLD do uzyskania broni nuklearnej jest naturalną konsekwencją zagrożenia, jakie stanowią dla Pjongjangu Stany Zjednoczone, odmawiające uznania reżimu północnokoreańskiego i normalizacji stosunków z nim. W związku z tym Rosja popierała i popiera północnokoreańskie żądania „gwarancji bezpieczeństwa” ze strony Waszyngtonu jako warunku *sine qua non* ewentualnej denuklearyzacji KRLD. Moskwa konsekwentnie głosiła, że ewentualne negocjacje dotyczące problemu nuklearnego KRLD powinny odbywać się bez stosowania jakiegokolwiek presji wojskowej czy gospodarczej (sankcji). Popierała także północnokoreańskie żądania rekompensaty ekonomicznej ze strony państw zachodnich, uznawanej przez Pjongjang za jeden z warunków rezygnacji z programu nuklearnego czy nawet jego zamrożenia.

Najbardziej wymownym elementem polityki Moskwy było blokowanie przez dyplomację rosyjską w Radzie Bezpieczeństwa ONZ do jesieni 2017 roku sankcji gospodarczych proponowanych przez Stany Zjednoczone (popieranym zwykle przez pozostałe mocarstwa zachodnie oraz przez Japonię i Koreę Południową) lub dążenie do ich złagodzenia, np. poprzez odrzucanie ich obligatoryjnego charakteru. W ten sposób Rosja osłaniała KRLD przed ekonomicznymi kosztami polityki nuklearnej i rakietowej. Biorąc pod uwagę, że Moskwa wielokrotnie uciekała się do takich sankcji w celu wywarcia nacisku na zagranicznych partnerów (np. embargo na mołdawskie wina w 2006 roku, ograniczenia importu z Ukrainy latem 2013 roku, sankcje handlowe wobec Turcji

⁶ А. Жебин, *Корейский конандрум*, „Проблемы Дальнего Востока”, nr 2/2018, s. 48. Autor jest dyrektorem Centrum Studiów Koreańskich w Instytucie Dalekiego Wschodu Rosyjskiej Akademii Nauk.

jesienią 2016 roku), trudno uwierzyć, aby jej opór w kwestii stosowania sankcji wobec KRLD wynikał z przekonania o ich nieskuteczności i o wyższości metod łagodnej perswazji i zachęt. Rosja ze względów wizerunkowych nie mogła jednak otwarcie przyznać, że jej sprzeciw wobec programu nuklearnego KRLD ma charakter czysto deklaracyjny i że w praktyce gotowa jest tolerować jego istnienie. Nie bez znaczenia jest tu również dwuznaczny stosunek Moskwy do reżimu nierozprzestrzeniania broni nuklearnej: dąży ona do jego utrzymania jako instrumentu hamującego poszerzanie się kręgu państw nuklearnych, a zarazem skłonna jest wyciągać korzyści geopolityczne z naruszania tego reżimu przez KRLD czy Iran.

III. ROSYJSKA „POLITYKA DWÓCH KOREI”

Rosyjska polityka utrzymywania i rozwijania dobrych stosunków z oboma państwami koreańskimi sięga drugiej połowy lat 90. Została ona zainicjowana przez ówczesnego ministra spraw zagranicznych Jewgienija Primakowa, który uznał, że koncentrowanie się Rosji wyłącznie na relacjach z Koreą Południową i *de facto* zamrożenie stosunków z KRLD (co miało miejsce w latach 1992–1995) prowadzi do marginalizacji Rosji w regionie, osłabia rosyjską pozycję wobec Korei Południowej i jest przejawem zaakceptowania przez Rosję statusu „młodszeo partnera” Stanów Zjednoczonych. Rozpoczęte przez Primakowa starania, by odbudować stosunki z KRLD, zostały podjęte przez prezydenta Putina wkrótce po objęciu przez niego urzędu. W lutym 2000 roku został podpisany nowy traktat o przyjaźni z KRLD, który zastąpił zdezaktualizowany traktat z czasów sowieckich, a w lipcu 2000 roku Putin jako pierwszy rosyjski prezydent złożył wizytę w Pjongjangu.

Demonstracyjne zbliżenie z Koreą Północną (po pierwszym spotkaniu Putin jeszcze dwukrotnie spotykał się z jej przywódcą Kim Dzong Ilem – w 2001 i 2002 roku) miało na celu przede wszystkim podniesienie rangi Rosji w oczach Waszyngtonu i Seulu poprzez uczynienie z niej państwa, które ze względu na bliskie stosunki z Pjongjangiem predestynowane jest do odgrywania roli pośrednika. Doraźnie Putin usiłował wykorzystać pierwsze spotkanie z północnokoreańskim przywódcą, by wzmocnić swoją pozycję przed szczytem G8 na Okinawie (prezydent FR odwiedził Pjongjang w drodze na szczyt) i uzyskać argument przeciwko projektowi budowy tarczy antyrakietowej ogłoszonemu przez nową administrację amerykańską⁷. Na spotkaniu we Władywostoku w sierpniu 2002 roku strona rosyjska po raz pierwszy ogłosiła gotowość realizacji projektu budowy tranzytowego połączenia kole-

⁷ Putin twierdził, że uzyskał od Kim Dzong Ila obietnicę rezygnacji, pod pewnymi warunkami, z programu budowy rakiet balistycznych.

jowego przez terytorium KRLD pomiędzy koleją transsyberyjską a południowokoreańskim portem Pusan⁸.

W trakcie tych spotkań deklarowano wznowienie i rozwój współpracy ekonomicznej, jednak stosunki gospodarcze Rosji i Korei Północnej pozostały na bardzo niskim poziomie. Chociaż między 2001 i 2005 rokiem obroty handlowe podwoiły się, osiągając rekordowy dla postsowieckich czasów poziom 233 mln USD, to od 2006 roku zaczęły znowu spadać: do zaledwie 49 mln USD w 2009 roku, by następnie ustabilizować się na poziomie ok. 100 mln USD w latach 2011–2014⁹. Przeszkodą był m.in. nieuregulowany dług KRLD z czasów sowieckich oraz chroniczny brak walut wymiennalnych po stronie północnokoreańskiej. Jedyną większą rosyjską inwestycją gospodarczą w KRLD, o wartości ok. 300 mln USD, była przeprowadzona w latach 2008–2014 przez Koleje Rosyjskie (RЖД) budowa terminalu w północnokoreańskim porcie Radżin, połączona z modernizacją 54-kilometrowej linii kolejowej między Radżin a leżącą na granicy rosyjsko-północnokoreańskiej stacją Chasan¹⁰.

Na początku drugiej dekady XXI wieku Moskwa podjęła ponowną próbę ożywienia współpracy gospodarczej z KRLD. Przede wszystkim w 2012 roku zgodziła się rozwiązać kwestię odziedziczonego po ZSRR długu KRLD wynoszącego ok. 11 mld USD. Rosja umorzyła 90% długu i rozłożyła spłatę pozostałych 1,09 mld USD na dwadzieścia lat, przy czym spłaty miały być przeznaczone na finansowanie wspólnych przedsięwzięć w sferze współpracy humanitarnej i energetycznej¹¹. Innym sposobem rozwijania współpracy gospodarczej było otwarcie możliwości zatrudnienia w Rosji robotników z KRLD. Odpowiednie porozumienie zosta-

⁸ Oficjalny komunikat na stronie Kremla, 23.08.2002, <http://kremlin.ru/events/president/news/27326>

⁹ L. Zakharova, *Economic Cooperation between Russia and North Korea: New goals and new approaches*, „Journal of Eurasian Studies”, 7 (2016), Tab. 1, s. 156.

¹⁰ L. Zakharova, *Ibidem*, s. 157.

¹¹ Rosja ratyfikowała porozumienie w maju 2014 roku.

ło podpisane między Rosją a KRLD w 2007 roku i weszło w życie w grudniu 2009 roku¹². W latach 2010–2015 liczba wydawanych przez Rosję pozwoleń dla robotników z KRLD wzrosła dwukrotnie: z 21 tys. do ponad 40 tys.¹³. Ponadto w 2014 roku wznowiono (po trzyletniej przerwie) spotkania Międzyrządowej Komisji ds. Współpracy Handlowej, Gospodarczej i Naukowo-Technicznej, powołano Rosyjsko-Północnokoreańską Radę Biznesu, a banki rosyjskie i północnokoreańskie otworzyły wzajemne rachunki korespondencyjne umożliwiające dokonywanie transakcji w rublach¹⁴. Wszystkie te kroki nie przyniosły większych efektów. Proponowane przez Rosję od początku XXI wieku wielkie trójstronne (Rosja–KRLD–Korea Południowa) projekty inwestycyjne pozostawały nadal w sferze deklaracji, a w latach 2016–2017 wymiana handlowa między Rosją a KRLD ponownie spadła (do ok. 70 mln USD rocznie)¹⁵.

Rosja podtrzymuje z KRLD kontakty w sferze wojskowej i wojskowo-technicznej, chociaż czyni to dyskretnie, a dostępne publicznie informacje na ten temat są wyjątkowo ograniczone. Oficjalnie ostatnie kontrakty na dostawy rosyjskiego sprzętu wojskowego miały miejsce w 2001 roku¹⁶. Siły zbrojne KRLD są wyposażone głównie w sprzęt pochodzenia sowieckiego, dlatego Rosja kontynuowała jego serwisowanie i dostawy części zamiennych. Ro-

¹² Т. Троякова, *Рабочая сила из КНДР на российском Дальнем Востоке: история и современность*, „Ойкумена”, 2017, nr 2, s. 186.

¹³ L. Zakharova, *Economic Cooperation between Russia and North Korea...*, *op.cit.*, s. 158–159.

¹⁴ Komisja spotkała się następnie w 2015 roku, jednak później znowu nastąpiła ponaddwuletnia przerwa – kolejne posiedzenie odbyło się dopiero w marcu 2018 roku. L. Zakharova, *Russia-North Korea Economic Relations*, [w:] „Joint U.S.-Korea Academic Studies”, t. 27 (2016), s. 213, 216; <http://tass.ru/ekonomika/5054861>

¹⁵ *Торговля между Россией и КНДР (Северной Кореей) в 2017 г.*, 15.02.2018, <http://russian-trade.com/reports-and-reviews/2018-02/torgovly-a-mezhdu-rossiy-i-kndr-severnoy-koreey-v-2017-g/>

¹⁶ Był to kontrakt na dostawę transporterów opancerzonych; В. Волощак, *Военно-техническое сотрудничество Российской Федерации и Корейской Народно-Демократической Республики с 1991 г.*, <http://militaryrussia.ru/forum/download/file.php?id=1068>

syjski minister obrony Siergiej Szojgu ujawnił (deklarując, że w związku z przyjętymi przez RB ONZ jesienią 2017 roku sankcjami Rosja zawiesiła współpracę wojskowo-techniczną z KRLD) istnienie „szeregu” podpisanych w tej sferze porozumień. Jak wyjaśnił ambasador Rosji w Pjongjangu Aleksandr Macegora, porozumienia te dotyczą postgwarancyjnego serwisowania sowieckiego i rosyjskiego sprzętu wojskowego¹⁷.

W listopadzie 2015 roku Rosja zawarła z KRLD umowę o zapobieganiu niebezpiecznej działalności wojskowej¹⁸, na podstawie której powołano wspólną komisję wojskową. Komisja ma spotykać się nie rzadziej niż raz w roku, a pierwsze jej posiedzenie miało miejsce w grudniu 2017 roku w Pjongjangu¹⁹. Powołując komisję, Rosja stworzyła bezpośredni kanał kontaktu z północnokoreańskimi siłami zbrojnymi (porozumienie reguluje szczegółowo procedury nawiązania bezpośredniego kontaktu radiowego pomiędzy wojskowymi obu stron).

W odróżnieniu od stagnacji panującej w stosunkach gospodarczych Rosji z KRLD współpraca gospodarcza z Koreą Południową rozwinęła się w XXI wieku bardzo dynamicznie. W ciągu piętnastu lat (2000–2014) obroty handlowe wzrosły z 2,8 do 25,8 mld USD (przy okresowym załamaniu w kryzysowym roku 2009 z 18 do 10 mld USD). I choć w latach 2015–2016 spadły ponownie – do poziomu 13 mld USD, w 2017 roku osiągnęły 19 mld USD. Firmy południowokoreańskie prowadziły także intensywną działalność inwestycyjną w Rosji, szczególnie w latach 2006–2009, przy czym

¹⁷ Александр Мачегора: любое сотрудничество с КНДР сейчас упирается в санкции, РИА Новости, 18.07.2018, <https://ria.ru/interview/20180718/1524836372.html>

¹⁸ Соглашение между Правительством Российской Федерации и Правительством Корейской Народно-Демократической Республики о предотвращении опасной военной деятельности, http://www.mid.ru/foreign_policy/international_contracts/2_contract/-/storage-viewer/bilateral/page-20/43776

¹⁹ Zob. komunikat Ambasady Federacji Rosyjskiej w Pjongjangu, <http://www.rusembdprk.ru/ru/posolstvo/novosti-posolstva/601-delegatsiya-ministerstva-oborony-rossii-v-kndr>

na koniec 2016 roku inwestycje osiągnęły wartość 2,5 mld USD. Korea Południowa stała się szóstym co do wielkości partnerem handlowym Rosji (poza obszarem WNP). Jednak biorąc pod uwagę południowokoreański potencjał gospodarczy²⁰ i zapowiedzi wielkich projektów inwestycyjnych zgłaszane podczas kolejnych spotkań na szczycie (zwłaszcza podczas wizyty Putina w Seulu w 2013 roku), efekty współpracy są raczej skromne. Pociągnęło to za sobą „rozczarowanie i brak zaufania” ze strony koreańskiej²¹. Współpraca gospodarcza z Rosją ma dziś niewielkie znaczenie dla Korei: udział Rosji w koreańskim eksporcie to zaledwie 1,2%, w imporcie 2,5%²². Nawet jako dostawca surowców energetycznych Rosja nie osiągnęła znaczącej pozycji na rynku koreańskim – np. w 2017 roku import rosyjskich ropy i gazu skroplonego stanowił zaledwie ok. 5% koreańskiego importu tych surowców²³. Pewne znaczenie, choć ze względu na rozmiar koreańskiego sektora także dość ograniczone²⁴, ma natomiast współpraca w przemyśle stoczniowym. Południowokoreańskie firmy (Daewoo, Samsung, STX) mają *de facto* monopol na dostawy statków transportujących skroplony gaz dla rosyjskiego państwowego armatora

²⁰ Udział Rosji w obrotach w handlu zagranicznym Korei nie przekracza 2%, podobnie jak udział koreańskich inwestycji w Rosji nie przekracza 2% koreańskich inwestycji zagranicznych. Ли Чжэ Ён, *Новая «Северная политика» и корейско-российское сотрудничество*, „Валдайские записки”, No 76, Октябрь 2017, s. 6–7, <http://ru.valdaiclub.com/files/22115/>

²¹ *Ibidem*.

²² Dane za 2017 rok. Obliczenia własne na podstawie danych z oficjalnych stron internetowych koreańskiej służby celnej, <http://www.customs.go.kr/kcshome/trade/TradeCountryList.do?layoutMenuNo=21031>, <http://english.motie.go.kr/en/if/tb/trade/tradeList.do>

²³ Obliczone na podstawie danych za: *Оперативные данные по статистике внешней торговли Российской Федерации за 2017 г.*, s.1, Tab. 3, s. 6, Tab. 7, s. 10; *Оперативные данные по статистике внешней торговли Российской Федерации за I–II кв. 2018 года*, s. 1, Tab. 3, s. 7, Tab. 8, s. 12, dostępna na stronie Ministerstwa Rozwoju Gospodarczego Federacji Rosyjskiej, http://www.ved.gov.ru/exportcountries/kr/analytic_kr/?analytic=26

²⁴ W latach 2007–2015 roczna wartość eksportu koreańskiego przemysłu stoczniowego wahała się od 27 do 57 mld USD, przeciętnie wynosiła 39 mld USD; *Korea in Global Value Chains: Pathways for Industrial Transformation* (Joint Project between GVCC and KIET), rozdz. 4, wykres 16, s. 42, https://gvcc.duke.edu/wp-content/uploads/Duke_KIET_Korea_and_the_Shipbuilding_GVC_CH_4.pdf

Roskomfлот (w latach 2007–2015 zwodowano jedenaście jednostek, w 2020 roku zostanie ukończona kolejna)²⁵. Południowokoreańska firma Hyundai buduje także pływający terminal LNG dla Kaliningradu²⁶. Szereg firm południowokoreańskich powołało spółki joint venture z rosyjskimi firmami przemysłu stoczniowego na Dalekim Wschodzie z zamiarem budowania tankowców i lodołamaczy na zamówienia rosyjskich firm sektora naftowo-gazowego oraz rosyjskiego państwa²⁷.

Rozwijając stosunki gospodarcze z Koreą Południową, Moskwa otwarcie deklarowała, że nie zamierza dopuścić, by Seul wykorzystywał je do wywierania wpływu na rosyjską politykę wobec KRLD²⁸. Mimo wielu podobnych deklaracji za prezydentury Lee Myung-baka (2008–2013) i Park Geun-hye (2013–2017) strona południowokoreańska podejmowała próby wykorzystania „marchewki” ekonomicznej współpracy, aby skłonić stronę rosyjską do wywarcia wpływu na KRLD. Okazały się one jednak nieefektywne.

²⁵ Oficjalna strona Roskomfлот: <http://sovcomfлот.ru/en/fleet/fleetlist/item388.html>

²⁶ *Котел – регазификатор на строящемся в Южной Корее для Калининградской области плавучем СПГ-терминале (FSRU) Маршал Василевский при испытаниях поврежден. За чей счет будет замена?*, Neftgaz.ru, 16.05.2018, <https://neftgaz.ru/news/view/171507-Kotel-regazifikator-na-stroyaschemsya-v-Yuzhnoy-Koree-dlya-Kaliningradskoy-oblasti-plavuchem-SPG-terminale-FSRU-Marshal-Vasilevskiy-pri-ispytaniyah-povrezhden.-Za-chey-schet-budet-zamena>

²⁷ X. Zeng, *South Korean shipbuilders sign JV agreements with Russian peers*, Fairplay, 12.09.2017, <https://fairplay.ihs.com/ship-construction/article/4291516/south-korean-shipbuilders-sign-jv-agreements-with-russian-peers>; Wstępnie mowa była nawet o 29 jednostkach (tankowce, lodołamacze), ale status tych zamówień nie jest jasny. *РФ заказала у Южной Кореи строительство 29 судов, включая 15 танкеров-ледоколов*, TASS, 16.07.2018, <https://tass.ru/vef-2018/articles/5376871>

²⁸ Warto przytoczyć artykuł rosyjskich dyplomatów z roku 2005, w którym ostrzegali oni Seul, aby nie ulegał „romantycznym nadziejom” w związku z rozwojem współpracy gospodarczej z Rosją, i podkreślali, że „ważne jest, aby w Seulu nie żądano od Rosji ciągłego oddziaływania na KRLD, popychania Pjongjangu ku tym czy innym krokom, którymi zainteresowana jest strona południowokoreańska [...]”. Nie można dążyć do osiągnięcia tych czy innych korzyści kosztem Rosji, na szkodę jej stosunków z Koreą Północną”. A. Торкунов, В. Денисов, *Россия-Корея: взгляд из прошлого в настоящее*, „Мировая экономика и международные отношения”, 2005, № 1.

Szczególne miejsce w relacjach Moskwy z Seulem zajmuje współpraca wojskowo-techniczna. Korea Południowa jest pod względem wojskowym ściśle związana ze Stanami Zjednoczonymi, dlatego paradoksem jest, że właśnie w tej dziedzinie Rosja stała się dla niej ważnym i prawdopodobnie trudnym do zastąpienia partnerem. Punktem wyjścia tej współpracy były dostawy rosyjskiego sprzętu wojskowego w drugiej połowie lat 90. XX wieku w ramach spłaty części sowieckiego długu odziedziczonego przez Federację Rosyjską, w wysokości 2,1 mld USD²⁹. Jakościowy skok tej współpracy miał miejsce po wizycie prezydenta Roh Moo-hyuna w Moskwie we wrześniu 2004 roku – strona rosyjska zgodziła się wtedy spłacić pozostałą część długu, dostarczając technologie i *know-how* dla konstrukcji koreańskiej rakiety nośnej KSLV-1 oraz pomagając w stworzeniu koreańskiego centrum kosmicznego Naro. Formalnie współpraca ta dotyczyła sektora cywilnego, ale zdobyte w trakcie realizacji programu doświadczenie (a być może i technologie) stanowiły cenne wsparcie dla koreańskiego programu budowy raket o przeznaczeniu wojskowym. Równoległe rosyjskie koncerny zbrojeniowe (Ałmaz-Antiej i Fakiel) współpracowały z Koreą przy konstrukcji i budowie nowoczesnego systemu obrony przeciwlotniczej i przeciwrakietowej KM-SAM (Cheongung)³⁰.

Mimo rozwijania współpracy z oboma państwami koreańskimi Rosja nie jest zainteresowana politycznym zjednoczeniem Pół-

²⁹ *Russia to Settle Soviet Debt in 2017*, „The Moscow Times”, 17.02.2017, <https://themoscowtimes.com/news/russia-to-settle-its-soviet-debts-be-end-of-2017-57193>

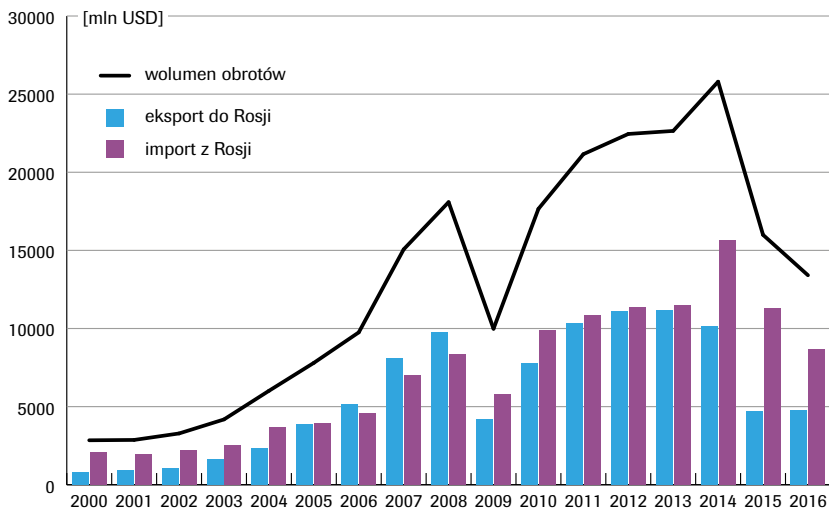
³⁰ Ён Сонг Хым, *Россия и Республика Корея: взгляд из Сеула*, „Международная жизнь”, март 2012, s. 36-39, https://interaffairs.ru/virtualread/ia_rus/32012/files/assets/downloads/publication.pdf; В. Самсонова, *Сотрудничество России и Южной Кореи в области науки, техники и образования*, РСМД, 30.09.2013, <http://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/sotrudnichestvo-rossii-i-yuzhnoy-korei-v-oblasti-nauki-tekhn/>; М. Казанин, *Корейские оружейники загорелись от нашего «Факела»*, ВТК, 18.04.2017, <https://vpk-news.ru/articles/36289>; S. Roblin, *South Korea is deploying its own missile shield*, 12.10.2017, <https://warisboring.com/south-korea-deploys-its-own-missile-shield/>; М. Piotrowski, *Program raketowy Korei Południowej*, „Biuletyn PISM”, nr 57, 18.04.2018.

wyspu, zwłaszcza że jedynym możliwym scenariuszem takiego zjednoczenia – co wynika z różnicy potencjałów – jest wchłonięcie KRLD przez Koreę Południową. Dlatego też władze Rosji (prezydent Władimir Putin osobiście, a także minister spraw zagranicznych Siergiej Ławrow), deklarując sympatię wobec idei zjednoczenia narodu koreańskiego i obiecując wsparcie dla jej realizacji, uzależniły ją jednocześnie od szeregu warunków, których spełnienie czyni zjednoczenie *de facto* nieosiągalnym. Jak to ujął prezydent Putin w 2013 roku, proces zjednoczenia nie tylko powinien być pokojowy, ale też przebiegać „z uwzględnieniem interesów zarówno północnej, jak i południowej części Półwyspu”, a w trakcie jego realizacji „nie można niczego narzucać partnerom”³¹. Warunek, aby w procesie zjednoczenia uwzględnione były interesy północnokoreańskiego reżimu – bo tak należy interpretować tę deklarację Putina – oznacza w praktyce zablokowanie tego procesu. Rosyjscy eksperci i dyplomaci, zarysowując hipotetyczny i możliwy do przyjęcia przez Rosję model zjednoczenia, wymieniają wśród warunków także m.in. neutralny status potencjalnie zjednoczonej Korei (tzn. zerwanie sojuszu wojskowego Korei Południowej ze Stanami Zjednoczonymi), ewakuację wojsk amerykańskich i przyjęcie przez zjednoczone państwo polityki utrzymywania jednakowo bliskich stosunków ze Stanami Zjednoczonymi, Rosją i Chinami. Niewątpliwie na podejście Rosji do kwestii zjednoczenia Korei rzutują doświadczenia z historii zjednoczenia Niemiec. Jak pisze jeden z czołowych ekspertów rosyjskich ds. koreańskich Aleksandra Żebina, z punktu widzenia Rosji pojawienie się zjednoczonej proamerykańskiej Korei byłoby „równoznaczne z wyłonieniem się w pobliżu naszych wschodnich granic azjatyckiego klona NATO”³².

³¹ Wywiad Putina dla Korean Broadcasting System: Интервью южнокорейской телерадиокомпании KBS, 12.11.2013, <http://kremlin.ru/events/president/news/19603>

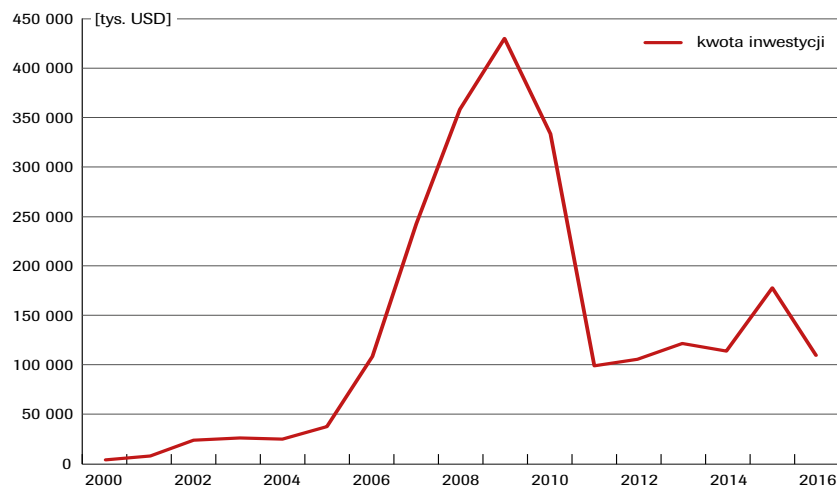
³² A. Zhebin, *Russia's Vision of Re-unified Korea's Place*, „Korean Humanities”, vol. 2, No. 2(2016), s. 113.

Wykres 1. Dynamika obrotów handlowych między Rosją a Koreą Południową 2000–2016

Źródło: Ли Чжэ Ён, Новая «Северная политика» и корейско-российское сотрудничество, „Валдайские записки”, No 76, Октябрь 2017, s. 6 (na podstawie danych KITA)

Wykres 2. Południowokoreańskie inwestycje w Rosji

Źródło: Ли Чжэ Ён, Новая «Северная политика» и корейско-российское сотрудничество, „Валдайские записки”, No 76, Октябрь 2017, s. 7 (na podstawie danych KEXIM)

IV. KRYZYS KOREAŃSKI I JEGO KONSEKWENCJE DLA STOSUNKÓW ROSYJSKO-CHIŃSKICH

Zaostrzenie napięć wokół KRLD i jej programu nuklearnego i rakietowego w 2017 roku stanowiło poważne wyzwanie dla Kremla. Moskwa musiała się liczyć z tym, że Trump nie cofnie się przed użyciem siły wobec KRLD. Wybuch konfliktu zbrojnego, mogącego przy tym przybrać charakter nuklearny, pociągałby za sobą szereg niekorzystnych dla Kremla konsekwencji. Po pierwsze konflikt rozgrywałby się na terytorium graniczącym z Rosją, co oznaczałoby straty gospodarcze spowodowane zakłóceniem normalnego funkcjonowania szlaków komunikacyjnych w regionie, niebezpieczeństwo masowej fali uchodźców z KRLD, a także ryzyko strat ludzkich i materialnych spowodowanych możliwymi omyłkowymi ostrzałami czy bombardowaniami. Co ważniejsze jednak, amerykańska akcja militarna mogłaby skończyć się powodzeniem (likwidacją koreańskiego potencjału nuklearnego), a w najgorszym wypadku załamaniem się reżimu północnokoreańskiego. Udana akcja wojskowa oznaczałaby poważne wzmocnienie pozycji Stanów Zjednoczonych, będących w oczach Kremla głównym geopolitycznym rywalem i źródłem egzystencjalnego zagrożenia dla putinowskiego reżimu. Załamanie się KRLD oznaczałoby albo perspektywę „niemieckiego wariantu” zjednoczenia Korei, albo konieczność podjęcia wspólnie z Chinami interwencji militarnej w celu zachowania buforowego państwa koreańskiego³³.

Z drugiej strony ustępstwa KRLD wobec żądań amerykańskich popartych groźbą użycia siły również nie byłyby w interesie Kremla, ponieważ (podobnie jak udana amerykańska akcja wojskowa) wzmocniałyby pozycję Stanów Zjednoczonych. Dalsze zaostrzenie reżimu sankcyjnego, proponowane przez Ameryka-

³³ Taki scenariusz zarysowuje A. Lukin, *The North Korea Nuclear Problem and the US-China-Russia Strategic Triangle*, „Russian Analytical Digest”, No. 209, 24.10.2017.

nów, też byłoby dla Rosji niepożądane, gdyż mogłoby okazać się skuteczne i doprowadzić do załamania się reżimu w Pjongjangu, a prócz tego byłoby sprzeczne z deklarowanym przez Kreml pryncypialnym stanowiskiem o niedopuszczalności sankcji ekonomicznych jako narzędzia nacisku.

Dotychczasowy przebieg kryzysu ukazał, że Rosja nie dysponuje wystarczającymi narzędziami, aby wpłynąć na bieg wydarzeń. Wydaje się, że świadomość tego, w połączeniu z potrzebą demonstrowania bliskich relacji z Chinami wywołaną kryzysem w stosunkach z Waszyngtonem, skłoniły rosyjskie władze do bezprecedensowego kroku. Było nim sformułowanie wspólnej z Chinami inicjatywy tzw. podwójnego zamrożenia. Propozycja ta, którą złożyli ministrowie spraw zagranicznych obu państw podczas wizyty przewodniczącego ChRL Xi Jinpinga w Moskwie 4 lipca 2018 roku, sprowadza się do zamrożenia przez KRLD prób nuklearnych i raketowych oraz jednoczesnego wstrzymania wspólnych amerykańsko-koreańskich ćwiczeń wojskowych „na dużą skalę”³⁴.

Za znamienne należy uznać, że w trakcie uchwalania przez Radę Bezpieczeństwa ONZ w sierpniu i wrześniu 2017 roku kolejnych, tym razem rzeczywiście dotkliwych dla KRLD sankcji ekonomicznych dyplomaci chińscy podobno domagali się od swoich rosyjskich kolegów, aby ci nie ociągali się z ich akceptacją³⁵.

Jest prawdopodobne, że łamanie sankcji przez rosyjskie podmioty (kontrabanda ropy, nielegalny import węgla i produktów morskich), które zostało ujawnione przez zachodnie wywiady, było podejmowane przez Moskwę w cichym porozumieniu ze stroną chińską. ChRL bowiem, przyjmując formalnie ostre sankcje,

³⁴ Treść deklaracji zob. http://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2807662

³⁵ А. Ланьков, *Как Россия относится к новым санкциям против Северной Кореи*, 16.01.2018, www.carnegie.ru/commentary/75259

chciała zmusić do ustępstw Koreę Północną i „ukarać” Kim Dzong Una za ignorowanie „rad” Pekinu. Chodziło także o zademonstrowanie prezydentowi USA gotowości do zmiany dotychczasowej polityki „osłaniania” KRLD, aby zmniejszyć ryzyko podjęcia przez Trumpa decyzji o akcji militarnej. Z drugiej jednak strony ChRL nie chciała doprowadzić do destabilizacji reżimu. W tej sytuacji Rosja, która i tak miała złe stosunki z Waszyngtonem i złą opinię w oczach Zachodu, mogła podjąć się wykonania swoistej „usługi dyplomatycznej” dla Pekinu.

W trakcie trwających przez ostatnie półtora roku dyplomatycznych manewrów wokół problemu Korei Północnej Moskwa odegrała wyraźnie mniejszą rolę niż Pekin. Najbardziej jaskrawym przejawem dominującej roli Pekinu było to, że północnokoreański przywódca Kim Dzong Un aż trzykrotnie podróżował do Chin w celu odbycia rozmów z chińskim przywódcą Xi Jinpingiem, przy czym trzecią wizytę odbył niemal bezpośrednio (19–20 czerwca) po spotkaniu z Donaldem Trumpem w Singapurze (12 czerwca).

Ta gotowość północnokoreańskiego lidera do konsultowania się z Pekinem kontrastowała z jego ignorowaniem zabiegów rosyjskiej dyplomacji o zaaranżowanie jego spotkania z Władimirem Putinem przed wyżej wspomnianym singapurskim szczytem. Jedynie, co udało się uzyskać rosyjskiemu ministrowi spraw zagranicznych Siergiejowi Ławrowowi podczas jego wizyty w Pjongjangu 31 maja, to dosyć mglista zapowiedź możliwego spotkania północnokoreańskiego lidera z rosyjskim prezydentem jeszcze w 2018 roku. Putinowi musiało wystarczyć spotkanie w Moskwie (14 czerwca) z przewodniczącym północnokoreańskiego parlamentu Kim Yŏng Namem. W trakcie owego spotkania Putin potwierdził zaproszenie dla Kim Dzong Una, przekazane w maju przez ministra Ławrowa, podkreślając elastyczność strony rosyjskiej, która gotowa była przyjąć północnokoreańskiego lidera zarówno na Wschodnim Forum Ekonomicznym we Władywostoku, jak i w ramach specjalnie zorganizowanej wizyty indywidual-

alnej³⁶. Jednak koreański lider na Forum nie przyjechał i data jego wizyty w Rosji ciągle pozostaje nieokreślona³⁷.

³⁶ Встреча с Председателем Президиума Верховного народного собрания КНДР Ким Ён Намом, 14.06.2018, <http://kremlin.ru/events/president/news/57784>

³⁷ Zob. wypowiedź pomocnika prezydenta Rosji ds. kontaktów zagranicznych Jurija Uszakowa, *Ясности с возможным визитом Ким Чен Ына на форум во Владивосток пока нет*, Интерфакс, 24.07.2018.

V. SZCZYT W SINGAPURZE Z PERSPEKTYWY ROSYJSKIEJ I CO DALEJ?

Mimo że strona rosyjska nie odegrała większej roli w doprowadzeniu do amerykańsko-północnokoreańskiego spotkania na szczycie, to jego wyniki w Moskwie przyjęto z wyraźną ulgą. Najważniejsze dla Rosji było odsunięcie widma konfliktu zbrojnego. W oficjalnych wypowiedziach podkreślano precedensowy charakter spotkania i wyrażano optymistyczne oczekiwania co do dalszego rozwoju sytuacji wokół Korei. Zdaniem dyplomatów rosyjskich spotkanie oznaczało, iż główni protagoniści przyjęli *de facto* rosyjsko-chiński schemat „podwójnego zamrożenia” konfliktu, co miało uwydatnić pozytywny wkład Rosji w zażegnanie (przynajmniej chwilowo) kryzysu. Z kolei w komentarzach eksperckich i medialnych zwracano uwagę przede wszystkim na brak konkretów w przyjętej na szczycie deklaracji. Formułowano też tezę, że spotkanie oznaczało *de facto* kapitulację Trumpa, który w ten sposób legitymizował północnokoreańskiego przywódcę i przyjął jego sformułowanie o gotowości do negocjowania denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego (a nie likwidacji północnokoreańskiego potencjału nuklearnego) oraz wycofał się ze swoich przedszczytowych żądań przedstawienia przez Pjongjang szczegółowego planu tejsze.

Rezultaty szczytu były z punktu widzenia Kremla niemal optymalne. Rozmowy Donalda Trumpa i Kim Dzong Una zminimalizowały ryzyko amerykańskiej interwencji militarnej na Półwyspie, zarazem zaś nie przyniosły jasnej perspektywy szybkiego uregulowania konfliktu i likwidacji północnokoreańskiego potencjału nuklearnego. Otwierały raczej perspektywę rozpoczęcia procesu długotrwałych negocjacji i targów pomiędzy Waszyngtonem i Pjongjangiem, w trakcie których Moskwa będzie mogła próbować odegrać rolę niezbędnego mediatora. Może też wykorzystać tę sytuację do normalizacji stosunków z USA i wzmocnienia swojej pozycji przetargowej wobec Waszyngtonu, do uzyskania dodatkowych możliwości współpracy gospo-

darczej z oboma państwami koreańskimi, wreszcie – do odzyskania wizerunku samodzielnego i kluczowego gracza w dyplomatycznej grze wokół Korei.

Dyplomacja rosyjska podkreśla w związku z tym, że trwałe rozwiązanie problemu północnokoreańskiego potencjału nuklearnego wymaga wielostronnych negocjacji między wszystkimi zainteresowanymi stronami (najlepiej poprzez wznowienie sześciostronnego formatu negocjacyjnego – obu państw koreańskich, Chin, Rosji, Stanów Zjednoczonych i Japonii). Jednocześnie na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ Rosja już podjęła starania o rozluźnienie reżimu sankcyjnego wobec KRLD³⁸. Kreml liczył na to, że uda mu się wykorzystać dobre stosunki z obu państwami koreańskimi do zorganizowania spektakularnego spotkania przywódców obu Korei na Wschodnim Forum Ekonomicznym we Władywostoku we wrześniu 2018 roku³⁹. Usiłowania te ostatecznie zakończyły się niepowodzeniem, ponieważ koreańscy przywódcy nie przyjęli rosyjskiego zaproszenia i zorganizowali sami spotkanie na szczycie, demonstrując tym samym, że rosyjskie pośrednictwo nie jest im potrzebne⁴⁰.

Kryzys lat 2017–2018 pokazał przede wszystkim, jak rosyjska polityka instrumentalnego wykorzystywania regionalnych napięć i nuklearnych aspiracji KRLD do geopolitycznej rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi prowadzi do przekształcania się Rosji w „młodszy partner” Pekinu w kwestii koreańskiej. Rosyjska strategia wzmocnienia pozycji przetargowej Moskwy poprzez pielęgnowanie stosunków z państwem dążącym do uzyskania broni nuklearnej, a znajdującym się w konflikcie ze Stanami

³⁸ *Россия допустила возможность поднятия вопроса о санкциях против КНДР в ООН*, РИА Новости, 18.07.2018; *РФ выступает за постепенное смягчение санкций против КНДР*, РИА Новости, 26.07.2018.

³⁹ М. Коростиков, *Юг и Север Кореи ждут во Владивостоке*, „Коммерсантъ”, 30.07.2018, <https://www.kommersant.ru/doc/3700528>

⁴⁰ *Wyowiedź pomocnika prezydenta Rosji ds. międzynarodowych* Jurija Uszarkowa, Интерфакс, 20.08.2018.

Zjednoczonymi (podobną strategię Rosja stosowała w przypadku Iranu), w kontekście Azji Północno-Wschodniej okazała się kontraproduktywna i przyczyniła się raczej do względnej marginalizacji Rosji. Ponieważ nic nie wskazuje na to, aby Moskwa gotowa była do fundamentalnej rewizji założeń swojej polityki zagranicznej, należy się spodziewać, że jej dalsze działania będą skoncentrowane na budowaniu pozorów „niezbędnego” współuczestnika w toczącej się wokół Korei rozgrywce geopolitycznej, a jednocześnie na postępującym i nieuchronnym „koordynowaniu” rosyjskiej polityki z Pekinem.

WITOLD RODKIEWICZ